

Beroemde Bosschenaren en ander ongerief

Raadsbesluit uit 1998

Theo Hoogbergen

Op 26 november 1998 nam de gemeenteraad van 's-Hertogenbosch een besluit tot het aanbrengen van plaquettes in de openbare ruimte ter herinnering aan 'beroemde' voormalige inwoners, historische relictten en belangrijke gebeurtenissen in de gemeente 's-Hertogenbosch.

Een breed en fors opgetuigde commissie toog aan het werk: twee belangrijke medewerkers van het Stadsarchief, die de voorzitter en de secretaris leverde en met als leden: het hoofd van de afdeling *Bouwhistorie, Archeologie en Monumenten*, een vertegenwoordiger van het *bezoekersmanagement*, de directeur van de stichting *Brabantse Regionale Geschiedbeoefening*, een bestuurslid van *De Boschboom*, een bestuurslid van de *Heemkundekring Rosmalen* en een bestuurslid van de *Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch*. Kennelijk was zo'n beetje alle deskundigheid uit de stad opgetrommeld. In acht vergaderingen heeft de commissie een rapport van maar liefst 25 pagina's op tafel gelegd. Daarin heeft zij zich beraden op de maatstaven, waaraan personen, historische relictten en belangrijke gebeurtenissen zouden moeten voldoen om voor het predikaat 'beroemd' in aanmerking te komen.

Vraag tien willekeurige wandelaars in de stad om tien beroemde Bosschenaren te noemen en je krijgt een uitgebreide waslijst, waarop hoogstens twee of drie dezelfde personen prijken. Vaak zullen er bij de één mensen op figuren, die bij anderen volstrekt onbekend zijn. Wie mag zich echt 'beroemd' noemen? Het lag voor de hand dat de commissie zich daar natuurlijk eerst het hoofd over zou breken. Hoe definieer je 'beroemd'? Wij kennen in de stad wel een bijzonder aardige actie: *Bosschenaar van het jaar*. Dat wordt altijd iemand die - gelukkig - nog in leven is, op dat moment enige bekendheid geniet, bijna zeker in de publiciteit van het jaar tevoren verscheen of zich maatschappelijk verdienstelijk maakt. De actie duurt kort, komt ieder jaar terug en zo ontstaat een hele reeks interessante mensen, die door deze actie nieuwe

bekendheid verwerven. De criteria voor aanwijzing zijn tamelijk arbitrair, min of meer toevallig, maar altijd goed bedoeld. En dat vormt juist de charme van dit initiatief. Maar echt 'beroemd' zal niemand deze mensen willen noemen, hoe verdienstelijk ze ook zijn.

'Beroemd' duidt blijkbaar toch op iets anders. Het rapport zegt er ook verstandige dingen over. Het is niet de bedoeling, zo lees ik daar, enig eerbetoon aan mensen - na hun dood - te bewijzen, wel 'cultuurhistorisch besef te bevorderen bij de inwoners en de bezoekers van de stad'. Voor eerbetoon acht de commissie andere en geschiktere middelen voorhanden als monumenten en straatnaamgeving. Ook daarin kan een stad zich natuurlijk origineel, triviaal, volzaam en dodelijk saai betonen. Zo heten in alle steden van Nederland straten naar musici, schilders, dichters, rivieren, bloemen, landen. Meestal is er maar één twijfelachtig voordeel: wie in de *Klimopstraat* moet zijn, weet dat hij zijn adres in de bloemenwijk moet zoeken. Maar de *Jacob van Maerlantstraat*, de *Arezzostraat*, de *Jan Schöfflerlaan* of de *Mr. de Groetlaan* zullen bij Bosschenaren nauwelijks enige herinnering oproepen, tenzij in een of meer regels de kwaliteiten van deze persoon onder de straatnaamaanduiding vermeld staan. Maar dan nog blijft 'bevordering van cultuurhistorisch besef' een illusie. Soms heeft een straatnaamcommissie een lumineus idee, bijvoorbeeld in de wijk *De Muntel*. Daarover heeft in 1920 - geen huis stond er toen nog - een commissie originele voorstellen gedaan, die bijna alle door de toenmalige gemeenteraad zijn overgenomen. Wie kwamen er in die spiksplinternieuwe wijk in aanmerking voor een straatnaam? De commissie bestond uit A.F.O. van Sasse van Ysselt, J. Mosmans en H. Ebeling. Ze schrijft: *Onbevangen zijn Protestanten naast Katholieken vernoemd. Tegenover Staatsche belegers staan Bossche verdedigers. Mannen en vrouwen, geestelijken en wereldlijken, zelfs Fransch en Duitsch klinkende namen, in goede afwisseling bijeen. Wij meenen, dat met dit alles op de terreinen ten N.O. der stad - de Muntel -, voor al wie lezen kan, in monumentaal schrift een stukje Bossche geschiedenis en cultuur geschreven zal komen te staan.* Aardig is, dat de commissie aanvankelijk ook Hezenmans bij de 'beroemde' historici had ondergebracht, maar bij nader inzien vond ze hem als historicus te weinig betrouwbaar. In zijn plaats koos ze Molius, een

Eén beroemde en duizend nog niet beroemde Bosschenaren. Foto uit 1969, herdenking 25 jaar bevrijding. (Foto: Stadsarchief, collectie Het Zuiden)

vrij onbekende kroniekschrijver uit de 16e eeuw, die de *Annales Civitatis Buscoducensis* samenstelde, waarin hij de stadsontwikkeling van eind 12e eeuw tot 1553 behandelde. Er is op dit moment een groep vorsers bezig de kroniek in het Nederlands te vertalen!

Ik zou niet durven beweren, dat deze straatnamencommissie kolen en geiten diplomatiek gespaard heeft. Wel heeft zij personen voorgesteld, die voor de stad betekenis hadden, beroemd waren of tenminste enige bekendheid genoten. Bereikt een commissie daarmee dan haar doel? Zeker niet, want geen sterveling in de stad weet, wie Jan de la Bar, Geert van Wou, Coenraad van Noremborgh of Gheert van Calcar zijn geweest. Misschien is er een wijsneus of een geleerde die daarvan wel op de hoogte is, maar dat is dan de uitzondering die mijn regel bevestigt. Wat zou een gemeentebestuur dan moeten doen? Voor alle inwoners van een wijk een klein boekje samenstellen met korte biografieën van personen aan wie een straatnaam is gewijd. Pas dan doe je misschien iets aan 'bevordering van cultuurhistorisch besef'. Je werkt bovendien aan de identiteit van een wijk en je stimuleert een vorm van saamhorigheid. Misschien ontstaat er zelfs een gevoel van trots en fierheid om daar te wonen.

Maar wat doe je met bezoekers? De gemeente heeft het maar steeds over het 'promoten van de stad'. In zijn ruwe

vorm eerder een angstaanjagende onderneming, die lijkt te willen volstaan met het stouwen van hordes toeristen door de nauwe binnenstad, die de horeca uitbundig frequenteren, de stad vervuilen en zonder enige interesse van hun lawaaierige aanwezigheid blijk geven. Kennelijk heeft de gemeenteraad deze moeilijkheid voorzien door in zijn voorstel te spreken over het aanbrengen van plaquettes. Maar wie zijn er nu 'beroemd'? De commissie heeft daaraan een lange omschrijving gewijd: *In het algemeen onderscheiden 'beroemde' personen zich van hun medemensen door gedenkwaardige en opvallende feiten. Ze hebben zich roem verworven door daden of eigenschappen, die op dat moment en ook vaak na hun dood bewondering van tijdgenoten en het nageslacht opriepen. Zij muntten uit door een bepaalde voortreffelijkheid in ideeën op tal van gebieden, in filosofische inzichten, bestuurlijke kwaliteiten, militaire operaties, organisatorisch talent, in woord en geschrift. Ook noemen wij personen 'beroemd', wanneer zij een indringende artistieke gevoeligheid ten toon spreiden en het vermogen bezitten daaraan uiting te geven. Hun invloed is daardoor wijd en zijd bekend. Vaak spreekt er uit hun werkzaamheden ook een zekere veelzijdigheid, al zijn er voorbeelden bekend van personen, die wij slechts op grond van één origineel werk niet schromen de kwalificatie beroemd toe te kennen.*

Een volgende keer – de gemeenteraad, die het rapport op 26 juni 2000 ontving, is zijn eigen opdracht waarschijnlijk al lang vergeten! – zal ik de lijst van beroemde personen, belangrijke gebeurtenissen en historische relictten noemen, die de commissie voor een plaquette aanbeveelt.